

Narodno stvaralaštvo, zv. 11 (1964), Beograd.

Zelo dragocen je v tem zvezku izčrpn in bogato ilustrirani članek **V. Kličkove** (Skopje) o izdelovalcih ljudskih instrumentov v Prilepu. — Odmev Vukovega jubileja je med drugim članek **Z. Klátika** (Bratislava) o vplivu srbohrvaške junaške pesmi na književnost slovaške romantike. — **D. Nikolić** (Beograd) je prispevala članek o sinjski alki. Z njim skuša dokazati, da je igra sicer res podobna mnogim viteškim igram v Evropi (pri nas velja za njih odsev zljško štehanje, kakor je ugotovil N. Kuret v svoji monografiji), ima pa toliko izvirnih potez, da se ji more priznati avtentičnost. — **A. Lorenc** (Priština) opisuje šiptarski ljudski instrument čitelijo, neke vrste lutnjo, hkrati pa podaja tudi primere melodij. — S področja materialne kulture je članek **V. Froleca** (Brno) o razvoju ljudske arhitekture na južnovzhodnem Moravskem. — Na koncu so še poročila o raznih folklornih prireditvah, strokovnih sestankih in novoizšlih knjigah ter novejši primeri ljudskega pesništva.

Zmaga Kumer

Pesem borb in zmag. Uredil **Bogomil Gerlanc**. Izdano ob 20-letnici Partizanskega invalidskega pevskega zbora. Zavod Borec. Ljubljana 1964. Str. 120, 8°.

Številnim dosedanjim prispevkom o glasbeni kulturi v partizanih se pridružuje nova publikacija, ki nudi mnogo več, kot pove njen naslov. Cela vrsta sodelavcev (Radovan Gobec, Franc Krese-Coban, Just Miklavc, Dušan Perne, Slavko Repe, Matija Zgajner in Vlado Zorž) je skušala čimbolj popolno zbrati podatke o slovenski skladateljski ustvarjalnosti in reprodukciji v dobi NOB v besedi in sliki. Pri tem pa tudi niso povsem zanemarili dosedanjih pričevanj o ustrezni folklorni ustvarjalnosti.

Uvodni prispevek »Slovenska partizanska pesem« skuša poljudno prikazati izvor »borbenih pesmi« iz dobe pred 1941, ustvarjalnost 23 partizanskih skladateljev, delo pevskih zborov, godbenikov in kulturniških skupin v bojnih enotah, zlasti pevski zbor jugoslovanske armade »Srečko Kosovel«; mladinske pevске zборе, glasbeno vzgojstvo, vokalno-instrumentalne in instrumentalne stvaritve, godbe, tiskanje not, za zaključek pa nekaj življenjepisnih podatkov o slovenskih glasbenikih, ki so darovali svoja življenja v dobi NOB (Franci Sturm, Marta Osterc-Bizjakova, Sveto Marolt-Špik, Franc Kacin, Rudi Pešl, Janez Šubic). Mnogo navedenih podatkov je bilo že doslej objavljenih, vendar pa bo vesten bralec našel razne nove dopolnitve.

Posebno poglavje je posvečeno nastanku in dvajsetletnemu delu Partizanskega invalidskega pevskega zbora. Podatki se večinoma opirajo na publikacijo Slavka Repeta.

Pod naslovom »Nastanek partizanskih skladb« so zbrani podatki o izvoru ustreznih stvaritev. Najprej so razvrščene »revolucionarne pesmi, ki jih je posvojila NOB«. Med njimi so tudi taki primeri, ki jih je treba obravnavati kot tradicionalne ljudske pesmi. Nato sledijo umetne zborovske pesmi, posebej mladinske partizanske pesmi, partizanski samospevi ter instrumentalna, vokalno-instrumentalna in scenska dela NOB. Kot dodatek k temu je treba prišteti sumaričen pregled 58 priredb in 217 izvirnih skladb (str. 14) ter tabeli »Podatki o partizanskih skladateljih in skladbah« (str. 15) in »Kronološki pregled nastanka partizanskih skladb« (posebna priloga). Ustrezni podatki so povzeti po raznih publikacijah, nekaj novih navedb pa so prispevali partizanski skladatelji sami.

Ob zaključku publikacije je objavljena obsežna »bibliografija pesmi in glasbenega življenja o narodnoosvobodilnem boju za razdobje 1941—1963«. Gradivo je razvrščeno takole: I. Pesemsko-glasbeni tisk osvobodilnega boja od upora do osvoboditve in II. Pesemsko-glasbeni tisk osvobodilnega boja 1945—1963. Ta bibliografija je doslej najpopolnejši ustreznih prispevek proučevanju glasbene kulture v NOB.

Med najdragocenejše podatke v publikaciji pa je treba šteti originalno slikovno dokumentarno gradivo. Prikazani so borci med petjem, kulturniške skupine, pevski zbori in instrumentalni sestavi, razni nastopi, posamezni borci, pevci in skladatelji, partizanske pesmarice itd.

Toliko raznovrstnega gradiva o glasbeni kulturi v partizanih doslej še ni bilo zbranega v eni sami publikaciji. Zato bo po njej segel marsikdo kot po ustreznem priročniku. Ker pa so izdajatelji želeli nuditi predvsem nekaj poljudnega, niso v vseh primerih posameznih podatkov ponovno preverili. Zato bo treba zlasti pred znanstveno uporabo nekatere podatke znova prekontrolirati. Ne glede na to pa je treba izdajateljem dati ustrezno priznanje, saj pomeni njih prizadevanje resen poizkus k dopolnitvi spoznavanja glasbenega prispevka k osvobodilnemu boju v partizanih.

Radoslav Hrovatin

Ivan Ivančan, Istarski narodni plesovi. Narodno stvaralaštvo Istre, knjiga 3. Institut za narodnu umjetnost. Zagreb 1963. Str. 322, 8'.

Svojim dosedanjim pomembnim publicističnim delom je avtor dodal nov važen prispevek jugoslovanski etnokinetologiji. S svojim raziskovanjem je zajel eno izmed najzanimivejših in hkrati eno izmed etnično najpestrejših območij naše ljudske kulture.

Na to problematiko opozarja že v uvodu k poglavju »Plesovi istarskih Hrvata«, ki mu sledijo »Plesovi istarskih Talijana«. Pričakovali bi, da bodo sledili še »Plesi istrskih Slovencev«. Čeprav avtor večkrat omenja povezanost plesov med Istro in Slovenijo, ostaja nejasen obstoj slovenskih plesov tega območja. Zato bo marsikateri bralec opazil, da avtor ni pojasnil praznine na severu, ki jo kaže priloženi zemljevid Istre. Te težave seveda izhajajo iz buržoazne označbe etničnih območij, kar sem obrazložil že ob drugih prilikah.

V obeh navedenih poglavjih poskuša avtor dati zgodovinski pregled plesov, shemo prostorne strukture plesov, muzične sestavine plesov z uporabo instrumentov. V pregledu razvršča pleso po abecednem redu imen z dodajanjem razprostranjenosti in shem ritmične strukture, čeprav bi bila le-ta bolj primerna za osnovo preglednice. Nato navaja nekatere tekste k posameznim plesom, običaje s plesi in ustrezna verovanja ter probleme, povezane s terenskim zapisovanjem.

Največji del publikacije je odmerjen opisu »posameznih plesova istarskih Hrvata« in »istarskih Talijana«. Pri posameznem plesu navaja razširjenost plesa in nomenklature, komparativne opombe, zapisovalce ter terenske izvajalce. V analizi plesov so podane najprej melodije, nato pa sinoptično zapisi v sistemu dr. V. Zganca in v splošno znani kinetografiji po Labanu ter v ustrezni tekstni deskripciji. Nekatere kinetične pozicije posameznih plesov so ilustrirane tudi z ustreznimi slikami in fotografijami. Odlika tega skrbno pripravljene gradiva je tudi v tem, da je mnogim primerom dodanih tudi po več variant istega plesa. To je posebno razveseljivo pri primeru »balona«, kjer obsega gradivo čez 100 strani in bi lahko rabilo kot osnova za monografijo o tem najbolj značilnem istrskem plesu. Pravilna je avtorjeva domneva o pomenu označbe »balon«, saj se sklada tudi s slovenskimi dialekti tega območja. Zelo važna je ugotovitev, da se posamezni tipični kinetični elementi »balona« pojavljajo tudi v drugih plesih z drugačnimi imeni. Tudi glede tega je mogoče dobiti ustrezna potrdila v plesih slovenskega dela Istre. Izmed drugih 30 navedenih plesov istrskih Hrvatov jih je vsaj 20 znanih tudi med Slovenci.

Ob koncu publikacije je v »pogovoru« pojasnjen koreografski sistem dr. V. Zganca, dalje je navedena literatura, seznam krajev in pripovedovalcev, manj znanih besed in angleški »Summary«.

Teh nekaj pripomb naj pokaže, da gre za izvrstno publikacijo, ki bo mogla odlično rabiti tako raziskovalcem plesov Slovenske Istre kakor tudi vsakemu, ki se želi poglobiti v plesno bogastvo jugoslovanskega ljudstva.

Radoslav Hrovatin